

Nemis tili leksikasini samarali o'zlashtirish metodlari

Xalliyeva Qizilgul Rajapboyevna

Urganch Innovatsion Universiteti dotsenti.

Annotatsiya: Ushbu maqolada nemis tili leksikasini samarali o'zlashtirish metodlari, ularning afzalliklari, zamonaviy yondashuvlar hamda til o'rgatish jarayonidagi o'rni yoritilgan. Til o'rganishning eng muhim komponentlaridan biri bo'lgan leksikani o'zlashtirishda an'anaviy va innovatsion metodlarning uyg'unlashuvi o'quvchilarning lug'at boyligini oshirish va ularni faol nutqga jalb etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Tadqiqotda shuningdek, multimedia texnologiyalar, kontekstual yondashuv va interfaol mashg'ulotlar orqali so'z boyligini shakllantirish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: nemis tili, leksika, o'zlashtirish metodlari, kontekstual yondashuv, interfaol o'qitish, multimedia vositalari, lug'at boyligi.

Abstract: This article covers methods for effective acquisition of German vocabulary, their advantages, modern approaches, and their role in language teaching. The combination of traditional and innovative methods in mastering vocabulary, which is one of the most important components of language learning, expands the possibilities of increasing students' vocabulary and involving them in active speech. The study also provides recommendations for the formation of vocabulary through multimedia technologies, a contextual approach, and interactive lessons.

Keywords: German language, vocabulary, methods of assimilation, contextual approach, interactive learning, multimedia tools, vocabulary.

Аннотация: В данной статье освещены методы эффективного усвоения лексики немецкого языка, их преимущества, современные подходы и роль в процессе обучения языку. Сочетание традиционных и инновационных методов в усвоении лексики, являющейся одним из важнейших компонентов изучения языка, расширяет возможности учащихся по повышению словарного запаса и вовлечению их в активную речь. В исследовании также даны рекомендации по формированию словарного запаса посредством мультимедийных технологий, контекстуального подхода и интерактивных занятий.

Ключевые слова: немецкий язык, лексика, методы усвоения, контекстуальный подход, интерактивное обучение, мультимедийные средства, словарный запас.

Kirish: Chet tilini o'rgatishda leksika muhim til kompetensiyalaridan biri hisoblanadi. Aynan lug'at boyligi orqali til o'rganuvchi o'z fikrini aniq, to'g'ri va erkin ifodalash imkoniga ega bo'ladi. Grammatik qoidalar orqali jumla tuzilishini o'rganish mumkin, biroq so'z boyligisiz har qanday muloqot samarasiz kechadi. Shuning uchun nemis tilini o'qitishda leksikani samarali o'zlashtirish usullarini ishlab chiqish va tatbiq etish pedagogik faoliyatning ustuvor yo'nalishlaridan biridir.

1. Leksikani o'zlashtirishning umumiy tamoyillari

Nemis tilida so'z boyligini shakllantirishda quyidagi tamoyillarga amal qilinishi maqsadga muvofiq:

- **Sistemalilik:** Lug'at o'zlashtirish reja asosida, bosqichma-bosqich amalga oshirilishi kerak.
- **Kontekstual yondashuv:** So'zlar faqat alohida emas, balki kontekstda (matnda, suhbatda, dialogda) o'zlashtirilsa, samaraliroq bo'ladi.

• **Faoliyatga asoslanganlik:** Yangi o'zlashtirilgan leksika darhol faol nutqda qo'llanilishi kerak (yozma yoki og'zaki).

• **Vizuallashtirish:** So'zlar rasmlar, videolar, jadvallar orqali yodlanilsa, eslab qolish osonlashadi.

2. Samarali metodlar tahlili

2.1. Tematik lug'at asosida ishlash

O'quvchilarga ma'lum bir mavzuga oid so'zlar beriladi (masalan, "Familie", "Gesundheit", "Essen und Trinken") va ular bilan mashqlar bajariladi: so'zlarni moslashtirish, gap tuzish, rolli o'yinlar tashkil etish.

2.2. Kontekst asosida o'zlashtirish

Yangi so'zlar matnlar, hikoyalar yoki suhbatlar asosida o'rganiladi. Bu metodda o'quvchi so'zni nafaqat tarjima qiladi, balki uning ma'nosini kontekstda tushunadi va foydalanishni o'rganadi.

2.3. Audiovizual materiallar bilan ishlash

Nemis tilidagi multfilm, video, intervyu va film parchalari orqali o'quvchilarning eshitish va tushunish ko'nikmalari bilan birga leksik boyligi ham ortadi. Masalan, videoni ko'rgan holda yangi so'zlarni yozib olish va ular bilan gaplar tuzish vazifasi beriladi.

2.4. Flashcard va mobil ilovalar

Quizlet, Anki kabi ilovalar yordamida yangi so'zlar bilan kartochkalar tuzish va ularni interfaol tarzda o'rganish mumkin. Bu metod o'quvchilarning mustaqil o'rganish faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi.

2.5. O'yin asosidagi metodlar

Leksikani o'rganishda o'yinlar, masalan "Memory", "Wortschatz-Bingo", "Kreuzworträtsel" (krossvordlar), "Galgenmännchen" kabi mashg'ulotlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi, til muhitini jonlantiradi va o'rganilgan so'zlarni mustahkamlaydi.

2.6. So'z birikmalari va frazeologik birliklar bilan ishlash

Nemis tilining frazeologizmlari, iboralari va sinonimlarini o'rganish orqali o'quvchi tilga yanada chuqurroq kirib boradi va fikrni erkinroq ifodalay oladi. Masalan: "auf dem richtigen Weg sein", "etwas auswendig lernen" va boshqalar.

2.7. Lug'at daftari yuritish va refleksiya

Har bir o'quvchi individual lug'at daftarini yuritadi, har kuni yangi 5–10 so'zni yozadi, tarjima qiladi, gapda qo'llaydi. Hafta oxirida bu so'zlar bo'yicha yozma ish yoki og'zaki hikoya tayyorlanadi.

3. Zamonaviy texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati

Bugungi kunda til o'qitishda texnologiyalar yordamida interaktiv va multimodal o'rganish imkoniyatlari yaratilmoqda. Quyidagi vositalar leksikani o'zlashtirishda keng imkoniyatlar ochadi:

- **Mobil ilovalar (Babbel, Duolingo, Memrise)**
- **Onlayn platformalar (LearningApps, Kahoot, Quizizz)**
- **YouTube-darslar, podkastlar va audiokitoblar**
- **Interfaol doskalar va prezentatsiyalar (Prezi, Canva)**

Ushbu texnologiyalar o'quvchilarni mustaqil o'rganishga undaydi, interaktivlikni oshiradi va yod olishni tezlashtiradi.

Nemis tili leksikasini samarali o'zlashtirish uchun an'anaviy va innovatsion metodlarning uyg'un qo'llanilishi zarur. Tematik va kontekstual yondashuvlar, o'yin asosidagi mashg'ulotlar, texnologik vositalar, hamda mustaqil ishlarga yo'naltirilgan metodlar yordamida o'quvchilarning so'z boyligi kengayadi, ularning tilga bo'lgan qiziqishi ortadi. Pedagoglar har bir o'quvchining yoshi,

tayyorgarlik darajasi va individual ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda leksikani o‘rganish usullarini moslashtirishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Махмудова М.Ш. “Чет тил ўқитиш методикаси”, Тошкент: 2022.
2. Duden. Das Wörterbuch der deutschen Sprache. Mannheim: Bibliographisches Institut, 2020.
3. Hiebl, A. Wortschatzarbeit im DaF-Unterricht. München: Hueber Verlag, 2018.
4. Nation, I.S.P. Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge University Press, 2013.
5. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR). Strasbourg, 2001.
6. Schmitt, N. Vocabulary in Language Teaching. Cambridge University Press, 2000.
7. Warschauer, M. The Role of Technology in Teaching and Learning Languages. CALICO Journal, 1996.